

Kdo in kako?

Nekateri naši zvesti in pozorni bralci so nam pismeno oziroma ustno sporočili, da so z mešanimi občutki vzeli na znanje vest, da je minister za odnose z deželami, socialdemokrat Romita izjavil na seji poslanske komisije za ustavna vprašanja, da bo vlada predložila parlamentu svoj zakonski osnutek o zaščiti pravic slovenske narodne manjšine v Italiji. Bralci so nam dejali, da je glavni razlog za takšne njihove občutke predvsem pripomba ministra Romita, da bo vlada svoj zakonski osnutek sestavila na osnovi gradiva, ki ga je bila zbrala tako imenovana komisija Cas-sandro.

V pojasnilo našim bralcem moramo najprej opozoriti, da je komisija Cassandro bila ustanovila vlada ministrskega predsednika Andreottija, in sicer po pogovoru, ki ga je na začetku avgusta leta 1977 imela z njim v palači Chigi v Rimu tedaj nesporno še enotna delegacija slovenske narodne manjšine v Italiji. V tej zvezi bi radi še spomnili, kako je predsednik Andreotti članu delegacije (če se ne motimo, je to bil dr. Štoka od Slovenske skupnosti), ki je izrazil bojazen, da bi na odobritev zaščitnih zakonskih ukrepov utegnile negativno vplivati bližnje upravne volitve v Trstu, dokaj samozavestno odgovoril, da se celotno vprašanje lahko reši v nekaj mesecih, ker da ima Italija veliko izkušenj na področju manjšinske zaščite.

Zanimanje za zakonsko zaščito Slovencev v Italiji je nekajkrat (sicer neuradno) obljubil predsednik vlade Spadolini, zdaj pa je uradno obljubo posredoval minister za odnose z deželami Romita, ki ga je predsednik vlade bil pooblastil, da se zanima za manjšinska vprašanja (kot tak je pred kratkim v Rimu sprejel predsednika Južnotirolske ljudske stranke Magnaga).

Kar zadeva občutke naših bralcev, moramo priznati, da imamo enake občutke tudi sami, saj se dohro zavedamo, da smo bili deležni mnogih, tudi svečanih obljub nešteto krat v zadnjih treh desetletjih, a obljub do zdaj žal še ni nihče izpolnil. Čas medtem nezadržno teče in od zakonske praznine imamo Slovenci v Italiji škodo, ki se ne more niti približno oceniti. Že večkrat smo namreč v našem listu poudarili, da čas nikakor ne dela v korist naše manjšine, česar se verjetno dobro zavedajo tudi tisti, ki zavlačujejo z izpolnitvijo prevzetih obveznosti in svečano danih obljub.

Ne glede na to pa vsekakor drži, da ima vladni zakonski osnutek po uveljavljeni parlamentarni praksi odločno prednost pred zakonskimi predlogi poslanskih in senatnih skupin. Zato bi bilo upravičeno pričakovanje, da bo pot, ki jo je napovedala vlada, prej privedla do cilja, to

dalje na 7. strani ■

Po verižni seriji atentatov

NA VRSTI JE BIL KUVAJT

Po uradnih podatkih je bilo pri atentatih 12. t.m. v Kuvajtu ubitih četvero ljudi, ranjencev pa je nad 50. Vsi so domačini iz Kuvajta. Atentatov, do katerih je prišlo v ponedeljek zjutraj je bilo skupno šest. Najbolj je bilo prizadeto ameriško veleposlaništvo — vse žrtve so od tam. Drugi cilj atentatorjev je bilo diplomatsko predstavništvo Francije. Ostali štirje objekti so mednarodno letališče in ustanove, povezane z zahodnimi interesi.

Neznanec je po telefonu sporočil, da so verižno serijo atentatov izvedli pripadniki tako imenovane »Islamske svete vojske«. To so pa isti, ki so povzročili ob koncu oktobra smrt 240 ameriških marincev in 58 francoskih padalcev v Beirutu.

Položaj v Libanonu se je ponovno hudo zaostрил v torek, ko so topovi z ameriških ladij obstreljevali sirske položaje nad Bejrutom. Ni znano, ali je šlo za maščevalno akcijo zaradi atentatov v Kuvajtu ali za napad na sirske protiletalske postojanke, s katerih so Sirci napadli ameriška izvidniška letala.

Arafat še čaka

Arafat in njegovi palestinski gverilci so še vedno v obkoljenem libanonskem pristanišču Tripolis, od koder bi se radi po morju umaknili v Severni Jemen in v Tu-

nizijo. To pa je zaenkrat še neniogoče, ker so pred obalo izraelske vojne ladje, ki po nalogu vlade iz Jeruzalema ne mislijo pustiti sovražniku proste poti. Vse je še zelo nejasno in napeto, in Izraelci namenoma nočejo povedati, kaj imajo pravzaprav v načrtu.

Arafat se upravičeno boji, da bodo njegovo vojsko napadla izraelska letala, če bi se začela vkrcavati na ladje. Pa tudi teh še ni blizu; obljubila jih je Grčija, ki pa zahteva oboroženo spremstvo in jamstvo Združenih narodov. Francija je naklonjena umiku Arafatovih vojakov; to je znova in dokaj jasno namignil zunanji minister Cheysson. Neki izraelski list pa piše, da sta Italija in Grčija zahtevali od Izraela pojasnil, kaj pravzaprav namerava storiti v primeru palestinske evakuacije. Arafatovih gverilcev niso napadla izraelska letala, temveč izraelski vojni čolni, ki so zasidrani nedaleč od Tripolija. Nekateri države izvajajo pritisk na Washington, naj bi omogočil Palestincem umik iz Libanona. Tako je glasnik ameriškega predsednika izjavil, da bo Washington kljub izraelskemu obstreljevanju pomagal Arafatu pri evakuaciji. Izraelski podpredsednik pa je v intervjuju za pariški »Le Monde« zanikal vest, da namerava Izrael preprečiti Arafatovim borcem umik iz Tripolija.

SSG v velikih težavah zaradi pomanjkanja sredstev

Upravni svet Slovenskega stalnega gledališča je na zadnji izredni seji razpravljalo o izjemno težavnem finančnem položaju, v katerem se danes nahaja ta ustanova, ki odigrava med Slovenci v Italiji neprecenljivo kulturno poslanstvo in je eden izmed vodilnih kulturnih dejavnikov v deželi Furlaniji - Julijski krajini.

Igralci in osebje SSG niso zaradi nelikvidnosti gledališča prejeli novembrske plače. Z izjemnimi napor in požrtvovalnostjo prizadetega osebja bo sicer SSG odigralo predvideni premieri, ni pa nobenega jamstva, da se bo sezona nadaljevala.

Gre skratka za eno izmed najhujših, če že ne najhujšo krizo, v kateri se SSG nahaja in, kot je ugotovil upravni svet, preti resna nevarnost, da bo v prvih mesecih prihodnjega leta padel zastor nad dejavnostjo slovenskega gledališča v Trstu.

V tem smislu je upravni svet SSG ugotovil,

da je deželni svet izglasoval jamstvo za posojilo štirim deželnim gledališkim ustanovam, ki naj omogoči tudi potek sezone SSG. Deželni odbor pa tega jamstva ni izdal, kar pomeni za naše gledališče takojšnjo krizo.

Tu obstajajo tudi obveznosti države, saj je SSG državno gledališče in bi morala zato država jamčiti za njegov obstoj. Tudi s tega vidika obveze niso bile in niso spoštovane v ustrezni meri. Prav tako ne jamčijo nadaljnega dela krajevne ustanove.

Upravni svet je končno ugotovil, da se SSG nahaja v izredno težavnem položaju, ker ni pravilno upoštevana njegova specifičnost, saj gre za gledališče slovenske narodne skupnosti, ki ne more računati na tako široko zaledje kot ostala italijanska gledališča. Prav zato so potrebne takojšnje in tudi izredne norme, ki naj omogočijo delo in obstoj Slovenskega stalnega gledališča.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 18. decembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »S coklami na luno«; 11.15 Melodije od včeraj in danes — za jutri; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 12.30 Glasba brez meja; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Šport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 19. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 »Benečija '83«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Richard Wagner: Somrak bogov (prolog in tretji prizor iz prvega dejanja); 11.30 Beležka; 12.00 Kralj (Atilij) v New Yorku; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Miguel de Cervantes Saavedra »Veleumni plemič don Kihot iz Manče«; 15.00 Šport; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Trio Lorenz ob 25-letnici umetniškega dela; 18.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nediških dolin; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 20. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Almanah: iz očetove beležnice; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Richard Wagner: Somrak bogov (drugo dejanje); 11.30 Beležka; 12.00 »Ena bolha me grize«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Za zabavo in pouk; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Od Milj do Devina; 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Violinist Črtomir Šiškovič in pianistka Mojca Šiškovič; 18.00 Odpustni grehi: Boccaccio - Jože Rode: »Spoved«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 21. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Richard Wagner: Somrak bogov (tretje dejanje); 11.30 Beležka; 12.00 Človek, kam hitiš?; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 »Cecilijanka 83«; 13.45 Glasbene raznolikosti; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Miguel de Cervantes Saavedra: »Veleumni plemič don Kihot iz Manče«; 16.00 oK trkam na nebesna vrata...« 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Skladbe Alojza Srebotnjaka in Karla Pahorja; 18.00 Slučajnosti med literaturo in fantastiko; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 22. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Trim za vsakogar; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Festival slovenske popevke v Trstu v letih 1963/64; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »To je pa laži!«; 16.00 Na goriškem valu; 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 23. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Dogodki in problemi; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Miguel de Cervantes Saavedra: »Veleumni plemič don Kihot iz Manče«; 14.35 Od ekrana do ekrana; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 18.25 Imena naših vasi; 18.30 Nabožna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 24. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Javni koncerti Glasbene matice v Trstu: komorna skupina »Camerata Slovenica«; 11.30 Beležka; 12.00 »Bom naredu st'zdice, čjer so včas' b'le« — glasnik Kanalske doline; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »Zakajček in Vseved«; 14.30 Naš dobri stari radio; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Zbor »Consortium musicum« iz Ljubljane; 18.00 Božični motivi v literaturi in glasbi; 19.00 Radijski dnevnik; 19.20 Glasbene podobe; 20.00 Matija Tomc: Slovenski božič — Skupina »Gallus consort« iz Trsta; 20.45 Božična igra: Saša Martelanc: »Mir se oznanja ljudem po širjavi«; 22.00 Koncert božičnih pesmi v Štivanu 7. januarja letos: pojejo »Fantje izpod Grmade«, dekliski zbor »Devin« ter cerkveni otroški zbor; 23.00 Kratka poročila; 23.10 Božična voščila; 24.00 Neposreden prenos polnočnice iz župne cerkve v Mačkolkah.

»Neuspeh vrha, še ni neuspeh skupnosti«

Po svetu se še niso polegli komentariji o neuspelem vrhu Evropske skupnosti v Atenah. Medtem ko v Sovjetski zvezi namigujejo, da se Reaganova uprava veseli neuspeha, kateremu v veliki meri botruje ravno ameriška gospodarska politika, češ da lepše izvaja svoje načrte ob sprtih Evropejcih, se vatikansko glasilo Osservatore Romano razočarano ustavlja pri grenkih čustvih, ki navdajajo delavce za evropsko združitev. List poudarja, da je vrh pokazal, kako evropski voditelji ne znajo premagati ozkih interesov. Vendar bi moral neuspeh vse spodbosti k še večji zavzetosti za evropsko združevanje.

Angleška ministrska predsednica Thatcherjeva je v parlamentu izjavila, da Velika Britanija ne bo sprejela kakega višanja prispevkov za proračun Skupnosti, ravno tako pa ne bo sprejela nasvetov, naj kar sama zmanjša svoje prispevke in tako reši vprašanje vračanja previsokih britanskih prispevkov. Thatcherjeva je še po-

udarila, da Evropska skupnost ne more naprej brez korenite preosnove, za katero pa da še manjka prava politična volja.

Francoski predstavniki sicer priznavajo, da vrh ni uspel, vendar zmanjšujejo pomen neuspeha. Predsednik Mitterrand je na vladni seji izjavil, da noče verjeti v samouničenje Evrope. Ministrski predsednik Mauroy je v parlamentu izjavil, da se je treba od atenskega vrha naučiti, da je potreben še večji evropeistični zagon. Francija, ki bo 1. januarja za 6 mesecev prevzela vodstvo Skupnosti, bo storila vse, kar bo v njeni moči, da se problemi rešijo, saj bi bila Evropa brez gospodarskih, družbenih in političnih ambicij mrtva Evropa. Zunanji minister Cheysson pa je poudaril, da so v Atenah kljub vsemu dosegli nekaj pozitivnih dogovorov.

Oglasil se je tudi izvršni svet Skupnosti, ki je podčrtal, da neuspeh kakega vrha še ne pomeni neuspeha Skupnosti ali celo evropskega združevanja.

Poskus vtihotapljanja v socialistično internacionalo

Predstavniki italijanske socialistične stranke v Zvezi evropskih socialističnih strank, znani italijanski kulturnik Carlo Ripa di Meana je izjavil, da žal ustrezajo resnici vesti o vtihotapljanju kubanskih in sovjetskih agentov v socialistično internacionalo, o čemer je objavil daljši članek »Il Giornale nuovo«. Dne 6. in 7. januarja letos je bilo v Managui, je dejal Ripa di Meana, tajno zasedanje, za katero je dala pobudo kubanska komunistična partija in ki je bilo posvečeno razpravi o prevratniških pobudah, ki jih je treba sprožiti znotraj socialistične internacionale. Zasedanja v Managui so se poleg kubanskih komunistov in sandinistov udeležili tudi nekateri predstavniki strank, članic socialistične internacionale.

V pričakovanju kongresa socialistične internacionale so sklenili, da bodo izvedli razne oblike pritiska na članice že ome-

njene internacionale. Predstavniki Salvadora Oqueli je bil določen za blagajnika. Ta je razpolagal z denarjem, ki je bil potreben za izvedbo že omenjenih akcij. Oqueli je v letošnjem novembru na seji političnega urada socialistične internacionale v Bruslju moral priznati, da se je udeležil srečanja v Managui. Ripa di Meana je na koncu poudaril, da bo bitka za odstranitev iz socialistične internacionale tistih ljudi in strank, ki delajo v korist mednarodnega komunističnega gibanja, dolga in težavna in da bo zahtevala jasne pojme in zvrhano mero politične odločnosti.

SOVJETSKE LADJE V SPLITU

V splitskem pristanišču je od ponedeljka zasidranih nekaj sovjetskih vojnih ladij. Jugoslovanska tiskovna agencija Tanjug je pojasnila, da gre za prijateljski in neuradni obisk.

Danuta Walesa se je vrnila iz Osla

Danuta Walesa se je skupno s sinom Bogdanom v ponedeljek vrnila iz Osla, kjer je v moževem imenu prevzela letošnjo Nobelovo nagrado za mir, podeljeno voditelju razpuščenega poljskega sindikata Solidarnost. Na letališču v Varšavi jo je pričakal mož Lech Walesa, ki ga je policija izolirala od časnikaarjev in publike. Vrnitvi gospe Danute je prisostvoval tudi norveški veleposlanik na Poljskem.

Walesova žena je prišla ob povratku skozi carino kot katerikoli neznanec in ne kot povratnica z mednarodne slovesnosti, kjer je po enodušnem pričevanju zapustila nepozaben vtis simpatije in pogumnega značaja. V Oslu se je udeležila tudi eku-

menske svečanosti v protestantski katedrali.

Medtem se na Poljskem ponavljajo napadi na voditelja razpuščenega sindikata Solidarnost. Vladni list Republika je zapisal, da je Walesa izvrševalec ameriških političnih interesov pri stranskih vratih. Lech Walesa je bil namreč izrekel poziv, naj bi bilo zdaj konec zahodnih sankcij proti Poljski. Gospodarske sankcije so bili uvedli iz protesta proti vojaškemu udaru generala Jaruzelskega in proti valu zatiranja, ki je temu sledilo. Režim je očitno razdražen, da se za odpravo sankcij zaveza človek, ki so mu vtisnili pečat dozdevnega sovražnika.

Pomembne pobude dijakov in šolnikov

Preteklo tedne je zlasti zaradi hujskanja mladinske organizacije fašistične stranke prišlo do dijaških manifestacij in do zasedbe nekaterih italijanskih šol v Trstu pod gesli, kot je »No al bilinguismo!« (»Proč z dvojezičnostjo!«) ipd. S tem so hoteli mladi italijanski šovinisti opozoriti na »nevarnost«, ki naj bi jo za »italijanski« Trst predstavljala zakonska zaščita slovenske narodne skupnosti v Italiji. Fašisti so že večkrat izkoristili italijanske šole in predvsem nepoučeno dijaštvo za svoje protislovenske gonje. Tokrat pa njihova akcija ni bila kdovekako uspešna in je mogoče celo obrodila nasprotno sadove od tistih, ki so si jih obetali. Ob njihovi akciji je namreč med dijaki in šolniki prišla na površje ne samo neinformiranost o resničnih problemih in zahtevah Slovencev v Italiji, ampak tudi zavest o tej nepoučenosti in torej tudi večja ali manjša želja, da bi jo odpravili. O tem pričajo npr. nekatera pisma, ki jih je ob fašistični akciji objavljala italijanski tržaški dnevnik. Ta želja pa je prišla na dan tudi na seji Koordinacijskega odbora med slovenskimi in italijanskimi šolniki, na kateri so se v ponedeljek, 12. t.m., zbrali učitelji, dijaki in profesorji obeh narodnosti. Na seji so zato določili okvirni načrt za medsebojno spoznavanje in zблиževanje med slovenskimi in italijanskimi šolami na Tržaškem, ki naj bi ga uresničili v tem šolskem letu.

Mimo omenjenega načrta pa je medtem že prišlo do nekaterih pomembnih korakov v isto smer. V tej zvezi velja npr. omeniti poseg, ki ga je imel prof. Darko Bratina na okrogli mizi o miru na liceju Galilei v ponedeljek, 12. t.m. Prof. Bratina je namreč poudaril pomen konkretne »vsakdanje« graditve miru, ki v našem primeru pomeni tudi vzpostavljanje pravičnih in prijateljskih odnosov med Slovenci in Italijani.

V sklopu teh prizadevanj pa moramo posebej omeniti zanimivo, čeprav ne povsem uspelo pobudo profesorjev in dijakov učiteljskega A. M. Slomšek, ki so se v soboto, 10. t.m., na res izviren način spomnili treh obletnic, in sicer 35-letnice Listine o človekovih pravicah, 17. mednarodnega dne opismenjevanja ter dneva Združenih narodov, na katere opozarja tristota letošnja okrožnica ministrstva za šolstvo. Te obletnice so profesorji in dijaki (zlasti 4. razred) slovenskega tržaškega učiteljskega hoteli proslaviti s posebno šolsko prireditvijo, na katero so povabili dijaške in profesorske predstavnike italijanskih višjih srednjih šol v Trstu. Osrednja točka proslave je bilo predavanje, ki sta ga pripravili in prebrali dijakinja Majda Mihačič in Mirjana Antonicola. V prvem delu svojega posega sta dijakinja osvetlili pomen, ki ga lahko dobijo ali bi ga morale dobiti omenjene tri obletnice v tukajšnjih razmerah. Ker je ta del njenega razmišljanja res zanimiv, ga tu v celoti ponavljamo.

Tri obletnice

»Ko smo se odločili, da priredimo proslavo, ki jo priporoča ministrska okrožnica št. 300, smo najprej vzeli v roke Ustanovno listino Organizacije združenih narodov in tam brali:

Mi, ljudstva Združenih narodov, ki smo odločeni,

da obvarujemo prihodnje rodove pred šibo vojske, ki je dvakrat v življenju našega rodu prizadejala človeštvu neizrekljivo gorje,

da na novo potrdimo svojo vero v temeljne človekove pravice, v dostojanstvo in veljavo člo-

veške osebnosti, v enake pravice moških in žensk in narodov, bodisi velikih ali majhnih,

da ustvarimo razmere, kjer bosta lahko obveljala pravičnost in spoštovanje zavez, izvirajočih iz pogodb in iz drugih virov mednarodnega prava, kakor tudi

da pripomremo k družbenemu napredku in k zboljšanju življenjskih pogojev v širše umevani prostosti,

in ki imamo namen zato,

biti strpni eden nasproti drugemu in živeti v miru med seboj kakor dobri sosedje,

zavzemati se s skupnimi močmi za ohranitev mednarodnega miru in varnosti,

skrbeti s pomočjo sprejetih načel in določenih metod, da se sila orožja ne bo rabila, razen v skupno korist, in

poklicati v življenje mednarodne ustanove, ki naj podpirajo gospodarski in družabni napredek vseh ljudstev,

smo sklenili združiti svoja prizadevanja, da te cilje uresničimo.

V skladu s tem so se naše vlade po svojih zastopnikih, ki so se zbrali v mestu San Francisco in ki so v pravilni in predpisani obliki predložili svoja pooblastila, zedinile na tole Ustanovno listino Združenih narodov, in tako ustanovljajo mednarodno organizacijo, ki naj se imenuje Združeni narodi.

Na prvi pogled so nam padli v oči nekateri izrazi, ki se zdijo napisani nalašč za naše razmere: »enake pravice... narodov, bodisi velikih ali malih«, »spoštovanje zavez«, »biti strpni eden nasproti drugemu in živeti v miru med seboj kakor dobri sosedje«.

Ne moremo si kaj, da ne bi ponovili in razširili že znane ugotovitve, da med neenakopravnimi ne more biti prijateljstva, da med neena-

kopravnimi ne more biti sožitja, da med neenakopravnimi ne more biti pravega miru. Naj to izzveni v času, ko ves svet trepeti pred nevarnostjo vojne, še tako vojnohujškaško, ne moremo mimo ugotovitve, da brez enakopravnosti ne more biti miru. Lahko je vladajočim imeti vdanost podrejenih za omikano sožitje, ne morejo pa podrejeni jemati svoj položaj za omikano sožitje. V vseh zgodovinskih obdobjih, ko so podrejeni zahtevali enakopravnost, pa naj je šlo za kmečke upore, za meščanske ali proletarske revolucije, so dotlej gospodujoči sloji vzdihovali po dobrih starih časih, ko so živeli v miru s svojimi podrejenimi, in v vseh takih prilikah so gospodujoči videli v zahtevah podrejenih nekaj nesramnega in nezastidljivega.

Če v mednarodnih odnosih priznavamo enakopravnost velikih in malih držav in obsojamo države, ki kratijo pravice šibkejših držav, zakaj naj bi vnašali v predpise za manjšinsko zaščito logiko pravice močnejšega. Kako naj bi opravičili utemeljevanje, ki sloni na dejstvu, da Slovenci nismo v naši deželi večina, da Slovenci nismo v nobeni od treh pokrajin, kjer živimo, večina, da Slovenci tudi v marsikateri občini nismo večina.

Zdi se lahko čudno, da se ustavljamo tudi ob problemu opismenjevanja. Toda vprašajmo se, ali lahko štejemo v Trstu za povsem pismenega človeka, ki ne zna napisati in izgovoriti pravilno primkov kot so Schönstein in Sušteršič, Schmitz in Prešeren, ali imen kot so lahko Hektor in Zarko? Konec koncev je od leta 1966 v veljavi zakon št. 935, ki zagotavlja manjšinam pravico, da rabijo pri pisavi lastnih imen črke svojega lastnega črkopisa, iz tega pa že izhaja dolžnost ostalih državljanov, da obvladajo črkopise manjšinskih jezikov v pisavi in čitanju.

Vsekakor bi konec 20. stoletja lahko pričakovali, da gre kulturen človek dalje do samega poznavanja črkopisa svojega sosedu, da se reši je-

■ dalje na 8. strani

Vera in narodnost - ob fašističnih mazaških akcijah

Na trgovskem zavodu »Žiga Zois« v Trstu so neznanici pomazali stene s sramotljivimi napisi. Fašizem očitno ni umrl in veliko je ljudi, na žalost med njimi ne manjka mladine, ki sovražijo vse, kar je slovensko. Običajni napisi, ki dokazujejo majhnost in podlost mazačev, pa so tokrat imeli še majhno variacijo. Na zid so napisali: »Sciavi, merde! Pregate in italiano!«

Glede na izredno majhen odstotek ljudi, ki po statistikah moli, je zgornji napis zanimiv. Po našem ne gre pri tem samo za čisto dejanje molitve. Ne verjamemo, da bi čaščenje Boga v slovenščini, arabščini ali laponsčini prizadelo njihovo vero, da bi se jim zato omajala. Gre torej za drugo vprašanje, oziroma za drugo povezavo na črti vera-narodnost.

Slovenski duhovniki so še v času fašistične strahovlade, ko so bili steber narodne obrambe, trdili, da sta vera in narodnost tesno povezani, in da človek, ki izgubi vero, je na poti, da izgubi svojo narodno zavest in obratno, da človek, ki je zatajil svojo narodnost nima prave vere.

Dotsojevski v Besih postavlja trditev, ki se po spominu glasi: vsi tisti, ki ne razumejo več svojega naroda in izgubijo stik

z njim, izgubijo zaradi tega narodno vero, postanejo ateisti, ali brezbrizneži. Tako približno pravi Šatov v Besih in mislimo, da je Dostojevski pisatelj, ki je s svojim pisanjem dokazal, da odlično pozna človekovo miselnost.

Trditev lahko postavimo tudi na drugo raven, tako, ki ne bi motila neverujočih. Človek, ki zataji vrednoto, idejo, v katero uokvirja svoje življenje, z veliko lahkoto odpade tudi od naroda, ker je pač tako šibak in vase zagledan, da nima globljih zanimanj. Nič drugega ne vidi in razume, kot trenutek, ki ga živi. Pomislimo npr. na tiste slovenske starše, ki vpisujejo svoje otroke v italijanske vrtnice in šole. Sploh se ne zavedajo in jim vest ne očita, da se tako pregrešujejo proti najosnovnejšim naravnim zakonom.

Ob materialnem dejanju mazaštva pa si lahko mislimo svoje; in sicer najprej, da je fašistična roka, ki je napisala zgoraj navedeni stavek, verjetno podzavestno zasluhtila to povezavo med vero in narodnostjo. (Povezavo, ki se je mi vse premalo zavedamo.) Pomislili pa smo tudi na to, da so duhovne vrednote tiste, ki nam dajejo

■ dalje na 8. strani

Odločna obsodba fašističnega izzivanja na slovenskih šolah

V zvezi z mazaško akcijo, ki so jo fašistični izzivači pred dnevi opravili na zunanjih zidovih Trgovskega zavoda »Ziga Zois« in v manjšem obsegu tudi v neposredni bližini učiteljskega »A. M. Slomšek« in srednje šole »I. Cankar« pri Sv. Jakobu, je pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti izdalo izjavo, v kateri odločno obsoja to nizkotno početje, naperjeno proti najosnovnejšim oblikam sožitja med kulturnimi narodi in omikanimi ljudmi in ki odraža prostaško ščuvanje in zasramovanje Slovencev, kakršno premore le izredno nizka kulturna raven storilcev samih in njihovih mandantov.

Ne da bi se dalje spuščali v moralno ocenjevanje takšnega nekulturnega in sovražnega dejanja, ob katerem bi se morali resno zamisliti tudi tisti predstavniki in pripadniki večinskega naroda, ki so za mir-

no in omikano sožitje v našem mestu — je rečeno v izjavi SSK — kot manjšinska politična sila imamo dolžnost, da jasno in odločno opozorimo pristojne kroge, da tega nizkotnega političnega izzivanja naših večerajšnjih in današnjih sovražnikov nikakor ne podcenjujemo. Kajti po vseh znakih sodeč gre za premišljeno dejanje, kateremu naj bi sledila še druga. Pobudniki takšnega dejanja so gotovo izbrali sedanjí trenutek, ko naj bi se v parlamentu začela oz. obnovila razprava o zakonski

ureditvi zaščite slovenske narodne skupnosti. Zato bi z ustvarjanjem napetosti pri nas hoteli opozoriti krajevne politične sile, naj opustijo vsakršno zavzemanje za enakopravnost med Slovenci in Italijani pri nas.

Zato SSK — medtem ko najodločneje obsoja in zavrača takšne fašistične name-ne in izpade, ki obenem žalijo moralni in kulturni čut večinskega naroda —, poziva pristojne oblasti, da preprečijo nadaljnje takšno izzivanje, ki lahko nevarno zaostri razmere pri nas.

Ravnateljem, profesorjem in dijakom izraža solidarnost in priznanje za enotno in preudarno nastopanje v odgovor fašističnemu izzivanju.

V Trstu odložena 4. pomorska konferenca

V Pomorski postaji v Trstu bi morala biti 9. in 10. t.m. četrta pomorska konferenca. Prejšnje konference so bile v letih 1979, 1980 in 1982. Četrta konferenca se je sicer pričela, a so jo zaradi delavske manifestacije v dvorani po več urah odložili. Vodstvo pristanišča in sindikati bodo določili nov datum konference.

Uvodoma bi moral predsednik Avtonomne ustanove za tržaško pristanišče Zanetti podati poročilo o gospodarskem položaju ter o krizah italijanskih pristanišč s posebnim poudarkom na tržaško luko. Sledilo naj bi poročilo o dolgoročnem razvoju tržaškega pristanišča, za katerega je sestavila načrt milanska ustanova INCO. Gre tako rekoč za pravi regulacijski načrt za tržaško pristanišče. Preuredili naj bi staro luko in obalni pas. Določili naj bi prostor za navtični turizem ter za gradnje in popravila, ki so povezani s turističnimi čolni. Studija obravnava tudi ureditev področij za pristaniške operacije, ki so združene z industrijsko dejavnostjo. Končno vsebuje še načrt za povezavo med staro in novo luko. Za ta namen naj bi na obalnem področju zgradili podzemsko cesto.

Delavci niso hoteli razpravljati o teh dolgo-

ročnih načrtih, marveč so hoteli takojšnje sklepe o najnujnejših vprašanjih, kot so plače — ki so se znižale za 20 odstotkov — ter vsedravní zakon številka 230, ki predvideva predčasno upokojitev v vsej državi okrog 5.000 pristaniščnikov. Pristaniščniki so v petek, 9. t.m., tudi oklicali splošno stavko.

Konferenca je — kot rečeno — odložena, čeprav je predsednik Zanetti delavcem zagotovil, da bodo dobili decembrsko in trinajsto plačo. Izplačilo je določeno za 17. december.

Ob sporazumni odložitvi konference je predsednik Zanetti izjavil, da je bilo srečanje prekinjeno zaradi manifestacije, katero so organizirali pristaniški delavci, ki so hoteli tako hrupno podčrtati svojo zaskrbljenost zaradi zakasnitve in nezadostnosti odločitev v Rimu, to je pri osrednjem sedežu. Manjkajo namreč odločitve — je nadaljeval — da bi dali varnost in nov zagon italijanskim pristaniščem, ki so zdaj v hudi krizi. Na ta način pa so delavci tudi preprečili, da bi razpravljali o problemih tržaškega pristanišča. Ti problemi res niso kvalitativno drugačni od vprašanj drugih italijanskih pristanišč, vendar pa imajo posebni značaj. Trst ni samo ohranil pristaniškega prometa, marveč ga je celo povečal. Plače so bile doslej vsem pristaniškim delavcem zadržane.

Ne vidim zaradi tega vzrokov — je poudaril Zanetti — za tako hrupen protest in za preprečenje, da bi Trst preko vseh družbenih, ekonomskih in političnih sil razpravljalo o problemih, ki se tičejo bodočnosti tržaškega pristanišča. Kljub temu upam, da se bomo kmalu spet sestali ter da se bomo ponovno pogajali o teh vprašanjih. Prekiniti pomorsko konferenco namreč ne pomeni, da problemi ne obstajajo. Problemi obstajajo in mi moramo dalje delati, da ustvarimo bodočnost vsemu mestu z novim vzponom pristanišča, ki je možen ter je tudi v naših rokah.

—o—

NAŠE SOZALJE

Predsedniku Kmečke in obrtniške hranilnice in posojilnice v Nabrežini gospodu Gvidu Zidaricu in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje ob smrti matere, gospe Leopolde.

Globoko občuteno sožalje izrekamo tudi gospema Maji Martelanc in Mojci Kuret ter Andreju Okornu in sorodnikom ob nenadni smrti očeta Alberta Okorna.

Uprava in uredništvo

PREDSTAVILI SO »TIGROVO SLED«

V Kulturnem domu v Trstu je Založništvo tržaškega tiska v torek, 13. t.m., predstavilo knjigo Dorčeta Sardoča »Tigrova sled«. Avtor dr. Dorče Sardoč, eden vodilnih protifašističnih primorskih bojevnikov med obema vojnoma, je o svojem razburkanem življenju pripovedoval v kakih 50 oddajah na Radiu Trst A. Njegovo pripovedovanje je skrbno uredila in ga z opombami zares znanstveno izpopolnila Lida Debelli-Turk, ki je knjigi tudi napisala uvod. Urednica je torej opravila zelo pomembno in za poznavanje primorske zgodovine izredno dragoceno delo.

Na predstavitvi so spregovorili urednik ZTT Marko Kravos, zgodovinarica Milica Kacin Wohinz, Lida Debelli-Turk, dr. Joža Vilfan in dr. Dorče Sardoč. Knjigo so uvrstili med redno zbirko Jadranskega koledarja in bomo o njeni vsebini še poročali.

Prof. Bajt o stabilizaciji v Jugoslaviji

Pri tržaškem društvu EKONOMIST je bil 7. t.m., v gosteh prof. Aleksander Bajt, ki je direktor ekonomskega inštituta pravne fakultete v Ljubljani ter član zvezne komisije za gospodarsko stabilizacijo. Predaval je o sedanji jugoslovanski politiki za gospodarsko stabilizacijo.

Jasno in konkretno je predložil, kako se je Jugoslavija zdaj znašla v enaki stagnaciji kot v letih 1967-1968, čeprav so vzroki različni. Takrat je prišlo do recesije kapitalističnega tipa zaradi monetarne politike in nezadostnega povpraševanja. Po letu 1979 so osebni dohodki padli za 20 do 25 odstotkov ter tudi investicijska politika. Po letu 1970 se je začela močna zadolžitev v tujini, kar je v letih 1980-1981 privedlo do ostrejšje stabilizacijske politike. Dejansko bi morali stabilizacijsko politiko z manj uvoza in več izvoza pričeti že leta 1978. Ta potreba je bila tem večja, ker Jugoslavija ni dovolj reagirala na energetska krizo v svetu leta 1973.

Stabilizacijska politika se zdaj nadaljuje z zmanjševanjem uvoza in s porastom izvoza. Za

ta namen je bil tudi uveden tako imenovani drseči tečaj dinarja. Drsenje naj bi usklajevalo notranje in mednarodne cene ter zunanjo trgovino. Velika ovira je inflacija, ki je v zadnjih mesecih letos dosegla letno raven 60 odstotkov.

Prof. Bajt je govoril tudi o resoluciji za gospodarsko politiko v letu 1984 in po predavanju se je razvila živahna debata. Predavatelj je odgovarjal na številna vprašanja o dolgovih in plačilni bilanci, o produktivnosti dela in investicij, o pošiljkah zdomcev, o drsečem dinarju, o malem zasebnem gospodarstvu in obrtništvu do trgovine ter o pologu za prehod meje.

Poudaril je, kako resolucija za gospodarsko politiko za leto 1984 opozarja na potrebo po povečanju produktivnosti. Vendar — je opozoril prof. Bajt — porast proizvodnje ne sme voditi v povečanje notranje potrošnje, marveč v porast izvoza. V nasprotnem primeru bi se utegnil gospodarski položaj celo poslabšati. Glede mejnega pologa pa je prof. Bajt mnenja, da v letu 1984 še ne bo odpravljen.

Srečanje mladih v Novi Gorici

V torek, 13. t. m., so se v Novi Gorici srečali predstavniki Zveze socialistične mladine Jugoslavije, Zveze socialistične mladine Slovenije, Mladinskega odbora pri Slovenski kulturno-gospodarski zvezi in Mladinske sekcije Slovenske skupnosti. ZSMJ sta predstavljala predsednik Dragan Ilić ter tajnik Robert Černe, ZSMS sta predstavljala predsednik Andrej Brvar in načelnik komisije za mednarodne odnose Ignac Krivec, MO SKGZ sta predstavljala Rado Race za Trst in Igor Komel za Gorico, MS SSK pa Marija Breclj za Trst in Damjan Terpin za Gorico.

Uvodno besedo je na srečanju imel predstavnik Občinske konference ZSMS iz Nove Gorice, ki je z veseljem pozdravil srečanje med mladimi predstavniki slovenske narodne skupnosti v Italiji in mladimi predstavniki iz Slovenije odnosno Jugoslavije. Nato sta povzela besedo Igor Komel, ki je spregovoril o sedanjem položaju Slovencev v Italiji ter o njihovem prizadevanju za globalno zaščito, in Rado Race, ki je podal zgodovinski oris ter oceno dosedanjega sodelovanja z matično domovino na mladinskem področju. Podobne problematike se je dotaknil tudi Damjan Terpin, ki pa je poudaril zlasti negativne posledice sedanjih jugoslovanskih restrikcij za prehod čez mejo na življenje slovenske narodne skupnosti v Italiji. Marija Breclj je v tej zvezi poudarila, da Slovenci v Italiji živo občutimo sploh vse probleme, s katerimi se srečuje celotni slovenski narod. Povedala je, da tudi v zamejstvu, kjer se zavzema za avtonomijo našega šolstva, z veliko pozornostjo spremljamo npr. problematiko »skupnih programskih jeder« v jugoslovanskem šolstvu, saj je razumljivo, da kot manjšina, ki se zavzema za ohranitev in uveljavitev slovenskega jezika in kulture v Italiji, ne moremo biti in nismo brezbrizni do razvoja slovenskega jezika in kulture v matični domovini, pa naj bo to v šolah, sredstvih javnega obveščanja ali na drugih področjih.

Marija Breclj je tudi omenila predlog,

naj matična domovina podpre vse slovenske organizacije v Italiji brez razlike, predvsem preko zakona, podobno kot je uredila italijanska republika svojo podporo italijanski manjšini v Jugoslaviji. Brecljeva je nazadnje še predlagala, naj ZSM na vseh ravneh seznanja svoje člane ali sogovornike s problematiko Slovencev v Italiji.

Na omenjene posege mladih iz Italije je odgovoril predsednik ZSMJ Dragan Ilić, ki je brez nadaljnega sprejel predlog, da se razširi poznavanje položaja Slovencev v Italiji in v tej zvezi tudi nakazal nekatere konkretne možnosti sodelovanja. Ilić je dalje povedal, da se ZSMJ ne strinja z uvedbo pologa za prehod čez mejo. Po njegovem posegu se je razvila diskusija, ki je osvetlila in poglobila različne plati nakazane problematike.

—o—

NOVO VODSTVO SINDIKATA SLOVENSKE ŠOLE V GORICI

V petek, 2. decembra, se je prvič sestala novoizvoljeni odbor Sindikata slovenske šole - Tajništvo Gorica. Na dnevnem redu sta bili tokrat samo dve točki, in sicer branje zapisnika o poteku 18. rednega občnega zbora ter porazdelitev funkcij.

Novoizvoljeni odborniki, med katerimi je precej mladih učiteljev in učiteljic, so se po dolgi razpravi, ki je izražala skrb, da bi izvršni odbor sestavljali predstavniki neučnega osebja, vrtnaric, učiteljev in profesorjev v pravilnem razmerju, takole porazdelili funkcije. Izvršni odbor sestavljajo Vladimir Šturm - predsednik, Leopold Devetak - podpredsednik, Marjan Vončina - tajnik, Franka Devetak - blagajničarka, Jože Pahor - gospodar, Jožica Znidarčič - članica, Ida Primožič - članica, Nataša Pavlin - članica in Marijan Bednarik - član. Nadzorni odbor sestavljajo Albin Sirk, Nevena Budal ter Ivan Bratina, razsodišče pa Silvan Beučar, Igor Devetak in Ana Gravner.

»Mala Cecilijanka« doživela uspeh

V Katoliškem domu v Gorici je bila v četrtek, 8. t. m., revija mladinskih in otroških pevskih zborov »MALA CECILIJANKA«, ki jo že vrsto let ob tem času prireja Združenje cerkvenih pevskih zborov v Gorici. Nastopilo je kar 13 zborov, ki so izvajali ljudske, a tudi umetne otroške pesmi, med katerimi je bilo več novih skladb domačih slovenskih avtorjev. Nastopili so: otroški zbor iz Števerjana, mladinski zbor Štivan, mladinski zbor Plešivo, otroški zbor Sovodnje, otroški zbor Rupa Peč, otroški zbor Jamlje, mladinski zbor glasbene šole Mirko Filej, mladinski zbor Števerjan, mladinski zbor iz Nabrežine, mladinski zbor Štandrež, mladinski zbor Kekec iz Gorice, otroški zbor Doberdob in kot gost otroški zbor Vesela pomlad z Opčin.

Med odlično uspelo prireditvijo, ki se je udeležilo veliko ljudi, tako da je bila dvorana Katoliškega doma nabito polna, je imela slavnostni govor Franka Žga-

vec. Ob sklepu so otroci skupno zapeli »Hvalnico stvarstva« pod vodstvom Elvire Kjabaj.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU
v sodelovanju z Zvezo slovenskih kulturnih
društev in Zvezo slovenske katoliške prosvete
V KULTURNEM DOMU V GORICI

Dušan Kovačević
RADOVAN TRETJI
Režija Boris Kobal

PREDPREMIERA

v nedeljo, 18. decembra ob 16.00 — ABONMA
RED A

PREMIERA

v ponedeljek, 19. decembra ob 20.30 — ABON-
MA RED B

PONOVITEV

v torek, 20. decembra ob 20.30 — ABONMA
RED C

V Milanu so gostovale števerjanske pevke

Kakor je znano, se Slovenci, živeči v Milanu, že vrsto let enkrat mesečno zbirajo k slovenski maši v tamkajšnji cerkvi San Tommaso, v samem središču mestu, nedaleč od stolnice. Zadnje čase zahaja tja maševati msgr. Oskar Simčič iz Gorice, ki tako opravlja ne samo versko, temveč tudi pomembno narodno poslanstvo. Naši rojaki se namreč po redni mesečni maši vsakokrat zberejo v družabnem prostoru v Casa del clero, ki stoji ob cerkvi San Tommaso.

Skupina milanskih Slovencev, ki skrbi za organizacijo teh verskih in kulturnih srečanj, včasih povabi medse tudi kakšen pevski zbor s Tržaškega ali Goriškega, da popestri njihovo bogoslužje in po maši v prijateljskem krogu tudi zapoje nekaj slovenskih narodnih pesmi. Tako je npr. lanske leto pri njih gostoval mešani pevski zbor »Lojze Bratuž« iz Gorice, ki je sodeloval pri bogoslužju in priredil tudi samostojni koncert. Letos je bil povabljen v Milan dekliški pevski zbor iz Števerjana, ki ga vodi Alenka Černic. Tja je odpotoval s posebnim avtobusom v nedeljo, 12. decembra zgodaj zjutraj, v lombardsko prestolnico pa je prispel istega dne okrog pol dneva. Članice zbora so si pod vodstvom msgr. Simčiča ogledale nekaj kulturnih znamenitosti Milana, tako cerkev Santa Maria delle Grazie z Leonardovo Zadnjo večerjo v bližnjem samostanu, cerkev Sant'Ambrogio in seveda znamenito stolnico. Vsi prisotni so tako lahko od blizu spoznali odlične primere romanskega, gotskega in renesančnega sloga. Vsaka od omenjenih cerkev je po svoje zanimiva in dragocena, stolnica s svojo velikostjo in bogastvom kiparskega okrasa, Santa Maria delle Grazie z izvirno obdelavo zunanjosti prezbiterija z dekoracijo v lombardskem slogu, častitljivi Sant'Ambrogio pa z jasno prostorsko zasnovno, izvirajočo še iz starokrščanske tradicije. Zanimivo je bilo opazovati tudi utrip tega vele mesta z množicami ljudmi na ulicah in sploh z vrvenjem ter zunanjim okrasom, ki že opozarja na bližnje božične praznike.

V pričakovanju božiča je izzvenela tudi liturgija v slovenskem jeziku, ki jo je vodil msgr. Simčič in pri kateri je dekliški zbor iz Števerjana sodeloval z več pesmimi, na koncu pa je dodal še Sveto noč. Sledilo je družabno srečanje z milanskimi Slovenci v bližnji Casa del clero, ki je pomenilo priložnost za utrditev nekaterih že starih poznanstev in sklenitev novih. Članice zbora so zapele nekaj slovenskih ljudskih pesmi, organizatorji teh srečanj pa so vse prisotne goste razveselili s simboličnim darilom. Msgr. Simčič je s seboj prinesel več kompletov pravkar natisnjenih goriških mohorjev in ilustrirani stenski koledar, na katerem je reproducirana tudi barvna fotografija cerkve, v kateri se redno zbirajo naši rojaki v Milanu.

Članice števerjanskega pevškega zbora so se vrnilo domov pozno ponoči, a gotovo s prijetnim zadoščenjem, da so Slovincem, živečim v Milanu, prinesle košček doma.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Božične zbirke slovenskih založb

O letošnjem knjižnem daru **Goriške Mohorjeve družbe** smo že poročali. Obsega štiri knjige, in sicer: Koledar, II. snopič 2. knjige Primorskega slovenskega biografskega leksikona, povest Tončke Curk Deček z Gornjevopavskega ter roman nemško piscočega judovskega pisatelja Franca Werfela Bernardinkina pesem.

Zadnja knjiga je izšla v sozaložbi z **Družbo sv. Mohorja** v Celovcu, ki letos obhaja 130-letnico svojega obstoja in je zato pripravila posebno bogato knjižno zbirko. Poleg romana Bernardinkina pesem obsega še sedem drugih knjig. Najprej velja omeniti posebni almanah »130 let Družbe sv. Mohorja«, v katerem je prikazana zgodovina in sedanja dejavnost te najstarejše slovenske založbe. V redni zbirki sta nadalje Koledar in Pratika, ki je še vedno med najbolj priljubljenimi knjigami na Koroškem, saj jo vsako leto kmalu razprodajo. V redni zbirki so nadalje drugi del dela pokojnega zdomskega pisatelja Karla Maurserja Le eno je potrebno ter dve dvojezični, slovensko-nemški knjigi, in sicer: Tajno društvo PGC Antona Ingoliča ter slikanica Martin potrebuje plašč, ki jo je napisal in narisal Tonie de Paola. Kot dodatek k redni zbirki pa so izšle, v sodelovanju z mariborsko založbo Obzorja, Pismi Gustava Januša.

Tudi **Celjska Mohorjeva družba** je že izdala svojo vsakoletno redno zbirko, ki obsega Koledar, ponatis povesti Ivana Preglja Pater Pavel Glavar (prihodnje leto bo potekala 200-letnica smrti Petra Pavla Glavarja, komeškega župnika, ki se je uveljavil v evropskem merilu s svojimi spisi o čebelarstvu), knjigo goriškega književnika Marjana Breclja Med Brdi in Jadranom, Viktorja Smoleja Crni maček in druge zgodbe, ki so prirejene iz Slomškovih pridig za otroke, ter potopis župnika Jožeta Londranta Pot okoli sveta (Beograd, Moskva, Tokio, Hong Kong, Manila, Sydney, Auckland, Honolulu, Los Angeles, New York, Zagreb). Po francoskem vzoru je Andrej Tozon kot dodatek k zbirki oblikoval zgibanko, ki vzporeja znane podatke iz zgodovine civilizacij Egipta in Bližnjega vzhoda z biblično

PRODOREN USPEH MLADINSKEGA ZBORA GM

Predjšnji teden je **Mladinski zbor Glasbene Matice iz Trsta**, ki ga vodi mladi dirigent **Stojan Kuret**, gostoval v Rimu in ponovno dosegel s svojimi nastopi prodoren uspeh. Na praznik **Brezmadežne** je zbor sodeloval s petjem pri maši v cerkvi sv. Petra, kjer do zdaj še ni nastopil noben slovenski zbor. Na orglah je igral mojster prof. **Hubert Bergant**. Naslednji dan se je zbor s spremeljvalci udeležil na **Kvirinalu sprejema**, ki ga za mlade prireja predsednik republike. Tu je zbor nastopil z **Zdravico**. Pevki sta predsedniku izročili darove in ga naprosili za posredovanje pri ureditvi vprašanja **Glasbene Matice in zakonske zaščite naše manjšine**. O zadevah, ki se tičejo **Glasbene Matice**, se je predsednik **Pertini** pogovoril s predstavniki te ustanove, o zakonski zaščiti pa je govoril s senatorko **Jelko Grbec**, ki je bila v spremstvu zboru.

Mladinski zbor je v Rimu imel v petek koncert, ki je odlično uspel, njegovo petje pa so posneli tudi na vatikanskem radiu. **Glasbeni Matici in dirigentu Kuretu** za uspeh čestitamo.

zgodovino. Celjska Mohorjeva družba je zunaj redne zbirke izdala v tem času še tri druge knjige, ki jih je vredno tu omeniti. Najprej naj omenimo knjigo-disertacijo »Cankar o družbeni vlogi cerkve na Slovenskem«, ki jo je napisal dr. Rudi Koncilijski, nekdanji duhovni asistent pri Medškofijskem odboru za študente, ki je zdaj župnik v Črnomlju. Zunaj redne zbirke sta nadalje izšli delo **Jožeta Ramovša** Boj za življenje družine, ki obravnava problem alkoholizma na Slovenskem, ter knjiga **Franca Ksaverja Lukmana** Kristusovi pričevalci. Delo, v katerem je avtor objavil 30 poročil o mučencih, je prvič izšlo že leta 1934. **Ivan Pojavnik** je tedanjemu izdajo zdaj dopolnil in uredil, tako da je bolj dostopna sodobnemu bralcu.

V tem sklopu moramo končno omeniti tudi zbirko **Jadranskega koledarja**, ki jo vsako leto o božiču izdaja Založništvo tržaškega tiska. Letošnja zbirka obsega poleg almanaha **Jadranski koledar** in stenskega koledarja še ponatis ljudske povesti **Franceta Bevka** Kozorog, knjigo spominov **Dorčeta Sarđoča** Tigrova sled, ki jo je uredila **Lida Turk**, ter zbirko rekov in pregovorov **Mirka Hrovata** Človek v zrcalu pregovorov. Letošnja zbirka obsega kot dar tudi kaseto **Martin Krpan** v dramatisaciji **Jožeta Javorška**.

»SLOVENCIM OB SOČI MED BRDI IN JADRANOM«

Kot bežno omenjamo tudi v članku o božičnih zbirkah slovenskih založb, je pri **Celjski Mohorjevi družbi** izšlo kot 6. knjiga iz serije »Naši kraji« delo »Slovenci ob Soči med Brdi in Jadranom«, ki ga je uredil in mu napisal obširno spremno študijo z bogato bibliografijo knjižničar iz **Novogorice** **Marijan Breclj**. Knjiga je za nas še posebno zanimiva, ker prikazuje preteklost in sedanost Slovencev, živečih na Goriškem, to je v goriški pokrajini v mejah republike Italije. H knjigi se bomo še povrnil, zaenkrat lahko le zapišemo, da je njen avtor opravil zelo zaslužno delo; zlasti mimo spremne študije in bibliografije pa odslej ne bo mogel nihče, ki ga zanima problematika tega dela zamejstva.

PIANISTKA ADRIANA MONTANARI V TRSTU

V okviru koncertov v **Gallusovi dvorani** na sedežu šole **Glasbene matice** v Trstu, bo v petek, 16. t.m. ob 20.30 uri, gostovala ena najlepših realnosti mladega italijanskega koncertizma, **bocenska pianistka Adriana MONTANARI**, ki je osvojila prvo nagrado na tekmovanju v **Osimu** in **Patti** ter tretjo nagrado na mednarodnem tekmovanju v **Senigalliji**. Pianistka se bo tržaški publiki predstavila z zelo zahtevnim in zanimivim programom, ki obsega **Partito št. 1 v B-duru** in **Kromatično fantazijo in fugo J. S. Bacha**, **Fantazijo v C-molu KV 475 W. A. Mozarta** in **Vales nobles et sentimentales Maurice Ravela**.

DVE PREMIERI V SSG V TRSTU

Še zadnje priprave in spet se bo v **Slovenskem stalnem gledališču** v Trstu dvignil zastor nad novo postavitvijo našega igralskega ansambla. V petek torej, kot napovedano, in to kljub velikim in vsem dobro znanim finančnim težavam, bo v **Kulturnem domu** premiera komedije oziroma drame **Edwarda Albeeja** **Gospa iz Dubuqua**. Kot smo že poročali, je režija tudi te nove drame ameriškega avtorja zaupana **Dušanu Mlakarju**, ki je v našem gledališču že postavil **Albeejevo uspešnico** »Kdo se boji Virginije Woolf?«. In naj tu takoj omenimo še enega sodelavca in sicer **Nika Matula**, ki je, kot že za **Virginijo**, izdelal tudi sceno za **Gospo iz Dubuqua**. Veliko dnevno sobo, opremljeno v ameriškem stilu, v kateri se bo odvijala igra o življenju in smrti, o smiselnosti (večkrat nesmiselnosti) in tragičnosti našega vsakdanjega početja.

Če je **Virginija Woolf**, je zapisal v gledališki list prevajalec in dramaturg **Gospa iz Dubuqua** **Lado Kralj**, umorjena samo velika in lepa iluzija, »ameriški sen«, sen o najlepšem, najboljšem in najbolj pravičnem življenju, v **Gospa iz Dubuqua** postane vprašljivo življenje samo na sebi, ne takšna ali drugačna njegova lepa forma. Igra o gospa iz Dubuqua je burka in misterij obenem, predmet te igre je smrt.

V predstavi nastopajo **Vladimir Jurc**, **Maja Blagovič**, **Tone Gogala**, **Bogdana Bratuž**, **Adrijan Rustja**, **Miranda Caharija**, **Anton Petje** in **Mira Sarđoč**. Kostume je izdelala **Marija Vidau**, lektor predstave pa je **Jože Faganel**.

Preteklo je skoraj dvajset let, odkar je **Slovensko stalno gledališče** odigralo v **Gorici** svojo zadnjo premiero, **Ruzzantejevo La Moscheta** v režiji **Jožeta Babiča**. Končno pa se naš gledališki ansambel spet vrača s premiero v **Gorico** in sicer s komedijo **Dušana Kovačevića** **Radovan Tretji**.

Igralski ansambel se je v ponedeljek iz **Trsta** preselil v **goriški Kulturni dom**, kjer potekajo, pod vodstvom režiserja **Borisa Kobala**, še zadnje priprave na premiero. V ansamblu, kot nam je potrdil režiser, vlada veliko navdušenje nad tekstom, predvsem pa veliko dobre volje, saj je komedija **Radovan Tretji** ena najbolj briljantnih, veselih, sarkastičnih del mladega srbskega avtorja **Dušana Kovačevića**, ki je s svojim ostrim, črnim humorjem in temeljito kritiko balkanske miselnosti že dobro desetletje najuspešnejši jugoslovanski komediograf. Naj omenimo le to, da je komedija, ki jo je izbralo naše gledališče, na repertoarju v **Beogradu** že enajsto leto.

Pripoveduje pa o življenju neke sodobne družine oziroma o težavah, sanjah, bojih, sovraštvu in ljubezni njenih članov. Pripoveduje o **Radovanu Tretjem**, ki je v svojem življenju zelo malo delal, a zelo veliko uničil, o njegovi ženi, modni kreatorki, ki vso družino oblači okusno in elegantno. Pripoveduje o njenih hčerkah, o **Georgini**, da bi se rada poročila, in **Katici**, ki je punca in ne fant, kot bi morala biti in je potemtakem le voznica interkontinentalnega hladilnega tovornjaka. Poleg njih pa so tu še oče **Radovanove** žene, njegov brat **Vasilij**, **Radovanov** ujetnik **Bamby**, ki ni pesnik in natak, ki je najprej **Radovanov** sovražnik, potem zet, na koncu pa nič.

V komediji nastopajo **Silvij Kobal**, **Zlata Radošek**, **Barbara Jakopič**, **Saša Pavček**, **Stane Staršinič**, **Stojan Colja**, **Livio Bogatec**, **Joško Lukeš** in nekaj zoprnih, potuhnjenih, nepredvidljivih, grozotnih in vsega zmožnih **Viloticev**. Duhovito sceno si je omissil **Marjan Kravos**, kostume je izdelala **Jerneja Jambreč**, za prevod pa je poskrbel **Alja Predan**. **Aleksander Vodopivec** je uglasbil song, ki ga pojeta **Georgina** in **Bamby**. Lektor predstave je **Jože Faganel**.

Kdo in kako?

■ nadaljevanje s 1. strani

je do odobritve zaščitnih zakonskih norm za slovensko manjšino, kot bi bila običajna pot zakonskega predloga, katere pobudniki so poslanci ali senatorji. To je treba ugotoviti, kar se tiče časa, v katerem se lahko izčrpa parlamentarni postopek za odobritev zakonskega osnutka.

Povsem drugo vprašanje pa je vsebina zakonskega osnutka, ki ga bo, po napovedi ministra Romite, sestavila vlada. Res je, da je komisija Cassandro zbrala veliko gradiva, a je tudi res, da do zdaj še ni bilo sestavljeno uradno poročilo o delu in zaključkih komisije. Obstajata le poročili (sicer zelo dragoceni) delovne ali študijske skupine, ki je bila ustanovljena v okviru komisije Cassandro v marcu leta 1980 z namenom, da se odpravijo nesoglasja med italijanskimi in slovenskimi člani komisije. Za italijanske člane študijske skupine je poročilo sestavil prefekt Rizzo, slovenski člani komisije pa so podpisali svoje poročilo, ki je precej obširno (51 tipkanih strani) in ki dejansko povzema stališča enotne slovenske delegacije do oblike in zlasti vsebine manjšinske zakonske zaščite.

Ce bo vlada zares sestavila svoj zakonski osnutek (glede na položaj, ki ga zavzema minister Romita, bi o tem ne smelo biti dvoma), pa je že zdaj zelo važno, kdo bo sestavil in kako bo sestavljeno besedilo osnutka. Velikega pomena je predvsem to, ali bodo pri tem delu sodelovali predstavniki neposredno prizadete manjšine in ali bo vsebina osnutka zares ustrezala potrebam in pričakovanju manjšine. Gre, kot smo že napisali v zadnji številki, za vprašanja, ki so bistvene važnosti in na katera bi od pristojnih ljudi in krogov želeli čimprejšnji odgovor.

Slavnostna prireditev pri Domju

V gledališču France Prešeren v Boljuncu so imeli v četrtek, 8. t.m., slavnostno prireditev ob 15-letnici ustanovitve moškega zbora FRAN VENTURINI in obnovitve kulturnega delovanja pri Domju. Predstavo je organiziralo Kulturno društvo Fr. Venturini od Domja. Pozdravni nagovor in čestitke ej izrazil najprej dolinski župan Švab. V imenu Zveze slovenskih kulturnih društev je čestital kulturnim delavcem od Domja Ignacij Ota. Pozdrav je prinesel tudi predstavnik zbora »Loški glas« iz Zagorja ob Savi, s katerim je zbor Fran Venturini pobraten. Predsednik društva Slavec iz Ricmanj pa je postavil trak na društveni prapor.

Tatjana Turko je poskrbela za vezni tekst kot tudi za besedilo dramskega prikaza delovanja društva. Ta prikaz je posredovala novoustanovljena dramska skupina od Domja, ki jo je režirala prav tako Tatjana Turko. Nastopil je seveda moški zbor Fran Venturini pod vodstvom Ivana Tavčarja, Frida Valetič pa je vodila otroški pevski zbor.

—o—

VERA IN NARODNOST — OB FAŠISTIČNIH MAZAŠKIH AKCIJAH

■ nadaljevanje s 3. strani

moč, voljo, zanos in sredstva, da tudi mi, kot naši predniki, vztrajamo v zvestobi slovenski besedi, pesmi in tudi molitvi, ki je osebna, notranja povezava z nekom, ki je izven časa in neoprijemljiv. In prav zaradi tega ta osebni odnos z Bogom v jeziku, ki smo se ga naučili od svojih mater, moti tiste, ki bi hoteli, da bi tudi glede najosebnijših stvari mislili in govorili v jeziku, ki ni naš.

M. T.

SPREMEMBE

NA PODROČJU LADJEDELNIŠTVA

V ponedeljek, 12. t.m., je začela delovati nova združena ladjedelniška družba, ki ima svoj uradni sedež v Trstu. Povezalo se je osem družb, med temi tudi tržaški Arzenal, boljunška tovarna Veliki motorji in tržiška ladjedelnica Italcantieri. Ostale članice so družbe iz Genove, Livorna, Benetk in Neaplja. Družba je razčlenjena v štiri proizvodne sektorje: trgovinske ladje, vojne ladje, popravila in preurejanje ter mehanika in pogonski stroji.

DEŽELNA VLADA ZA KMETIJSTVO

Deželni odbor je odobril vrsto ukrepov v korist kmetijskih dejavnosti. Skupno bodo v ta namen potrošili skoraj 7 milijard lir. Nekaj nad štiri milijarde so namenili za predujme na državna nakazila za zaščito posevkov pred vremenskimi nepravilnostmi. Milijardo in 200 milijonov bodo potrošili za delno kritje obresti za posojila pri popravilih in gradnjah hlevov.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE V TRSTU

Edward Albee

GOSPA IZ DUBUQUA

Režija Dušan Mlakar

PREMIERA

v petek, 16. decembra ob 20.30 — ABONMA RED A — premierski

PONOVITVE

v soboto, 17. decembra ob 20.30 — ABONMA RED B — prva sobota po premieri

v nedeljo, 18. decembra ob 16.00 — ABONMA RED C — prva nedelja po premieri

v sredo, 21. decembra ob 20.30 — ABONMA RED D — mladinski v sredo

v četrtek, 22. decembra ob 20.30 — ABONMA RED E — mladinski v četrtek

Iz dnevnika Edvarda Kocbeka

3

Rojstvo nove Jugoslavije

AVNOJ - II. zasedanje; Jajce, novembra 1943

Potek boja je razdelil na štiri razdobja, to so kapitulacija Jugoslavije in začetek narodne vstaje, pravo organiziranje partizanskih enot, oblikovanje Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije in današnje razdobje, ko se ASNOJ začne razvijati v novo državno predstavništvo. Od zasedanja v Bihacu, ki je bilo letos januarja, do danes, je glavnina vojske doživela v Bosni dve sovražnikovi ofenzivi in ju junaško prebila, potolka je četnike in jih uničila kot resno vojaško silo, povrh pa je pomagala zaveznikom izločiti Italijo iz vojskovanja. S kapitulacijo Italije in z razorožitvijo desetih italijanskih divizij se je začel nov pohod naše vojaške in politične sile. Partizanska vojska je osvobodila velik del Bosne in Dalmacije, se utrdila v Makedoniji, prešla zopet čez Drino v Srbijo, predvsem pa osvobodila Slovensko Primorje in Istro.

S posebno silovitostjo se je Tito obrnil zoper Dražo Mihajlovića in begunsko vla-

do, češ da igrata hudodelsko igro, ko se pred zavezniki delata za predstavnika boja zoper okupatorje, v resnici pa se z njimi pajdašita in skupaj z njimi napadata osvobodilno vojsko, kakor da so partizani zgolj partijska vojska, narodnoosvobodilni boj pa čisto komunistična stvar. Tito je slovesno izjavil, da so vsa obrekovanja o boljše vizaciji države, o odpravi zasebne lastnine in o poskusih komunistov, da bi prevzeli oblast, le izmišljotina Goebbelsove propagande. Komunistom gre po Titovih besedah predvsem za svobodo vsega bivalstva, za demokratizacijo vseh družbenih plasti in za državno ureditev, ki bo utemeljena na bratstvu in enakopravnosti vseh narodov.

Na koncu je poudaril, da politična vprašanja naraščajo s takšno silo, da je nastala resna potreba po najvišjih političnih ustanovah države. Tudi poročilo o organizaciji vojske je izzvenelo v klic po skupnem jugoslovanskem zakonodajnem

telesu in po skupni vladi, ki bi mogla navezati stike z zavezniki in razčistiti nekatere motnje v razmerju do njih, ki imajo razen sovjetov že vsi svoje vojaške misije pri nas. Nova vlada mora osvetliti notranja vprašanja osvoboditve, zavzeti razmerje do begunske vlade, načeti vprašanja vojnih hudodelcev, narodnega premoženja in ladij, ki naj nam jih Italija vrne, predvsem pa je treba preprečiti vsak poskus, da bi nam kdo onemogočil federacijo in demokratizacijo skupne države, ki so narodi zanj prelili toliko krvi.

Po Titovem poročilu se je utrgal plaz govornikov. Bilo je povsem naravno, da smo si dali duška. Razvrstilo se je devetnajst ljudi, formalno naj bi bila to diskusija, v resnici pa so bili to sami izrazi razvnetega odobravanja. Med drugimi so nastopili profesor Magovac kot predstavnik Hrvatske seljačke stranke, dr. Leontić kot eden izmed nacionalističnih revolucionarjev izpred prve svetovne vojne, polkovnik Filipović kot glasnik bosenskih muslimanov, Luka Stević kot predsednik srbskih kmetov, dr. Jambrišak kot bivši član Jugoslovanskega odbora, Vice Buljan kot besednik dalmatinskih delavcev, Rodoljub Čolaković kot glasnik bosenskih Srbov, Sreten Žujević kot član Vrhovnega štaba in dr. Bakarić kot član hrvaškega narodnega vodstva.

Pomembne pobude dijakov in šolnikov

■ nadaljevanje s 3. strani

zikovnih pregrad, ki pravzaprav omejujejo in pogujejo njega samega. Če se tega ne zavedamo, pride do takih absurdnih situacij kot je ta, da Slovenci v Trstu razpolagajo z dvema dnevnikoma, Italijani pa z enim samim.

Za medsebojno razumevanje in spoštovanje dveh narodov je seveda nujno potrebno, da pripadniki enega poznajo tudi jezik in kulturo drugega. In če je medsebojno razumevanje vrednota, ki lahko pripomore h gospodarskemu in družbenemu napredku ter k izboljšanju življenjskih pogojev, ker prepreči, da bi po nepotrebnem trosili dragocene energije za medsebojne prepire, je lahko ustvarjanje pogojev za tako razumevanje tudi obvezno, kot so obvezni šolanje, cepljenje proti nekaterim boleznim, vojaščina, plačevanje davkov, zavarovanje proti prometnim nesrečam in sploh vse, kar družba šteje za občekoristno.

V zvezi z učenjem slovenskega jezika naj nam bo dovoljeno navesti še dve nasprotni in obenem ekstravagantni argumentaciji.

Ce trdimo, da so slovenski otroci v srednji šoli hudo obremenjeni, ker imajo zaradi študija italijanščine veliko daljši urnik kot italijanski vrstniki, slišimo, da to ni obremenitev, temveč obogatitev. Če pa namignemo na možnost, da bi se tudi italijanski otroci na enak način obogatili, je to nezaslišana obremenitev.

Drugi tak argument je trditev, da je slovenščina izredno težek jezik, oziroma, da imamo Slovenci izreden talent za učenje jezikov. Ne eno ne drugo ne bo držalo. Če se Italijani iz drugih dežel z relativno lahkoto naučijo slovenščine, bo prej držala trditev, da so za učenje slovenščine glavna ovira predsodki in mržnja, ki jo lahko razložijo samo psihiatri. Da bi pa Slovenci imeli neke posebne talente, zveni že nekoliko protitalijansko rasistično.

Skratka, da lahko res govorimo o medseboj-

nem razumevanju, morata biti obe strani enako »premljeni s potrebnimi instrumenti«.

V drugem delu predavanja sta dijakinja Majda Mihačič in Mirjana Antonicola spregovorili o problematiki globalne zaščite slovenske narodne skupnosti v Italiji. Po zgodovinskem uvodu sta podali sintetičen pregled zakonskih osnutkov SSK, KPI, PSI ter DC.

Predavanje, ki so ga v ciklostilirani izdaji razdelili vsem udeležencem proslave, je bilo res skrbno pripravljeno. Žal pa so se proslave udeležili, seveda poleg profesorjev in dijakov učiteljišča, predstavniki samo dveh italijanskih višjih srednjih šol v Trstu. Zdi se, da je tako skromen odziv bila kriva pošta, oziroma pozna pošiljka vabil. Skoda!

—o—

KOHL SPĚT VABI

Zahodnonemški kancler Kohl je govoril na zasedanju krščansko-demokratske stranke v Bonnu in ponovno povabil sovjetskega predsednika Andropova, naj obišče Zahodno Nemčijo. Pred dnevi je Kohl izjavil, da bo naslovil osebne poslanice na ministrske predsednike vseh vzhodnoevropskih držav. V Bonnu pa je naglasil, kako je pripravljen nadaljevati z odločnimi prizadevanji, da bi se obnovil dialog med Vzhodom in Zahodom in da bi se ponovno vzpostavilo vzdušje zaupanja med obema taboroma.

Medtem se po ozemlju Zahodne Nemčije nadaljujejo manifestacije pripadnikov pacifističnega gibanja. V neposredni bližini ameriškega oporišča Hausen pri Frankfurtu so se policijski agenti spopadli s pripadniki že omenjenega gibanja in priprli kakih 30 ljudi. Policija je izjavila, da so demonstranti imeli pri sebi verige, s katerimi so skušali napasti agente.

ŠE VEDNO NAPETOST NA KOSOVU

Sodišče v Prištini, glavnem mestu avtonomne pokrajine Kosovo, je prejšnji teden obsodilo enajst pripadnikov albanske narodne skupnosti na zaporne kazni, ki gredo od enega do 14 let. Med obsojenci je tudi en časnikar. Vsi so bili obsojeni zaradi sovražne dejavnosti, katere glavni cilj je bila — kot pravi obtožnica — odcepitev Kosova od Jugoslavije.

O odnosih med Jugoslavijo in Albanijo je 8. t.m. na tiskovni konferenci govoril glasnik jugoslovanskega zunanjega ministrstva Svetislav Vujović. Dejal je, kako pisanje nekega albanskega lista in izjave albanskih voditeljev ob albanskem državnem prazniku, pa tudi druge njihove izjave, pričajo o stopnjevanju protijugoslovanske politike. Pri tem pa so se še uveljavile, je pristavil Vujović, tudi albanske ozemeljske pretenzije in nadaljevanje politike odkritega vmešavanja v notranje zadeve Jugoslavije. Takšne izjave so v nasprotju z mednarodnimi predpisi o odnosih med suverenimi državami in so zato zelo nevarne. V tem okviru je treba obravnavati tudi zanimanje albanskega vodstva, je še dejal Vujović, za albansko narodnost v Jugoslaviji, ki je preračunano le na podžiganje šovinizma in iredentizma in nepotrebno vmešavanje v notranje zadeve Jugoslavije v obliki zahtev za spremembo jugoslovanske ustavne ureditve, pa tudi na podžiganje narodne nestrpnosti, še zlasti do srbskega naroda.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Slovenci smo se diskusije udeležili najštevilneje, general Avšič je poudaril novo jugoslovansko zavest Slovencev, Jeras je v imenu slovenskih prostovoljcev v boju za prvo Jugoslavijo izrekel čast vsem, ki so doslej z najboljšimi nameni padli za domovino, Kidrič je polemiziral z jugoslovansko koncepcijo begunske vlade in dokazal, da more slovenski narod docela suvereno živeti v novi Jugoslaviji, jaz pa sem skušal osvetliti moralni značaj človeškega združevanja v osvobodilnem gibanju.

Prav zdajle, ko si to zapisujem, mi je stenograf izročil besedilo govora. Ker sem z drugimi Slovenci govoril slovensko, stenograf pa verjetno sploh ni prav več svojega opravila, mi ga je tako izmaličil, da ga nisem mogel spoznati. Prepisujem si ga v dnevnik, kakor sem si ga obnovil:

»V tej slovesni noči mi dovolite, tovariši in tovarišice, da se tudi jaz oglasim s svojo mislijo. Ob referatu tovariša Tita jo izrekam posebno razgiban, saj dobro čutim, da sem del zgodovinske sile, v kateri so povezane vse sestavine, ki zagotavljajo uspeh in veličino. Uspeh je v tem, da se je naš upor razvil v največjo protifašistično silo sredi zasedene Evrope, veličina pa je v tem, da moremo južnoslovanski narodi že med krvavim uporom odločati o prvih oblikah svoje politične usode. Hkratnost obojnih naporov je značilna za naš

osvobodilni boj. Vrh vsega pa moremo gigantske napore za svobodo in družbeno pravico določneje lokalizirati v našem življenjskem prostoru in jih videti kristalizirane prav v vrhovnem poveljniku Titu, hrabrem vojaku in nadarjenem političnem delavcu. Izjavljam, da z odobravanjem sprejemam njegovo poročilo.

To poročilo je izraz premišljeno vodnega osvobodilnega gibanja, kakor zajema vse narode: v njem se v enaki meri javljata misel in dejanje, odpor in napad, narodnostna in družbena kretnja, osvobajanje posameznika, naroda in družbe. Mnogovrstna Jugoslavija je po dveh letih našega boja zedinjena bolj kakor kdaj prej. Sele zdaj se ustvarja pravo jugoslovansko: skladje mnogovrstnosti. Sele zdaj, ko naši narodi postajajo suvereni, začenjajo spoštovati drug drugega. To, da morem nocoj govoriti pred vami, sta omogočili dve dejstvi, povezanost slovenskega naroda in povezanost vseh jugoslovanskih narodov.

Toda ta povezanost, tovariši in tovarišice, hoče priti nocoj v meni do še jasnejše podobe. Ko mi gre za to, da bi pokazal na bližino med našimi narodi, na čudež, ki se je zgodil, ko si po strašnih dogodkih, ki so se zgodili pred dvema letoma, Srbi in Hrvatje znova podajajo roko in nastaja no-

vo razmerje med Srbi in Makedonci in med Hrvati in Slovenci, hočem povedati, da je počelo novega človeškega združevanja med nami navzoče v izredni moralni moči, kakor smo jo doživeli v obrambi in uporu. Kot Slovenec izjavljam, da pod novim človeškim združevanjem ne mislim le na dejstvo, da je Osvobodilna fronta združila osemnajst političnih in nazorskih skupin, temveč dejstvo, da so se v oboroženem uporu zoper smrtnega sovražnika zbrali najhrabrejši in najpožrtvovalnejši Slovenci, pripadniki raznih stanov, nosilci različnih izkušenj in prepričanj, zbrali zato, ker jih je prepajal enoten človeški zanos.

Enotno podobo je v malem nudila še prav posebej naša mnogovrstna delegacija v Trstu in o NKOJ kot novi zvezni vladi, odlok o odvzemu pravic zakonite vlade begunskemu kabinetu v tujini in o prepovedi vrnitve kralju Petru II. v domovino, odlok o izgradnji Jugoslavije na federativnem načelu, odlok o priznanju in zahvali narodnoosvobodilni vojski, odlok o uvedbi naslova maršala Jugoslavije, odlok o podelitvi tega naslova tovarišu Titu, in nazadnje odlok o odobritvi odlokov, naredb in izjav, ki sta jih od prvega do drugega zasedanja sprejela ASNOJ in Vrhovni štab.

(Se nadaljuje)